

SENATU UNIVERZITETA UNION U BEOGRADU

Odlukom Senata Univerziteta Union u Beogradu br. A 146-02/19 od 07.05.2019. godine o formiranju Komisije za ocenu i odbranu doktorske disertacije, imenovani smo za članove Komisije za ocenu i odbranu doktorske disertacije kandidata *Slobodana Vukadinovića*, pod nazivom „*Opšti uslovi poslovanja u obligacionom i međunarodnom trgovinskom pravu: pojam, zaključenje, tipične klauzule i kontrola*“.

Nakon što smo pregledali doktorsku disertaciju i upoznali se sa njenom sadržinom, podnosimo Senatu Univerziteta sledeći

IZVEŠTAJ

1. OSNOVNI PODACI O DISERTACIJI

Doktorska disertacija kandidata Slobodana Vukadinovića, pod nazivom „Opšti uslovi poslovanja u obligacionom i međunarodnom trgovinskom pravu: pojam, zaključenje, tipične klauzule i kontrola“ napisana je na srpskom jeziku, izrađena u ukupnom obimu od 401 strane, u formatu A4 uobičajenog proreda (1,5 u osnovnom tekstu) sa 1.218 fusnota, i obuhvata 1.225.512 karaktera (sa razmacima). Od ukupnog broja strana, 368 strana predstavlja tekst disertacije, sadržaj je predstavljen na četiri strane, a korišćena literatura na 25 strana.

Disertacija sadrži prethodna razmatranja, četiri centralna dela, zaključak i spisak korišćene literature koji broji 419 stranih i domaćih odrednica, od čega 129 korišćenih monografija i udžbenika i 115 citiranih članaka, priloga u zbornicima i referata izloženih na konferencijama. Ostatak korišćenih izvora predstavljaju komentari zakona, stručne enciklopedije, domaći i strani propisi, istraživanja, analize, mišljenja, zbornici slučajeva, opšti uslovi poslovanja, sudske i arbitražne odluke.

2. SADRŽINA

U prethodnim razmatranjima (str. 9–19) postavljen je pravni problem, nakon čega su sukcesivno određeni predmet istraživanja, cilj i zadaci istraživanja, te postavljene polazne hipoteze. Sledi objašnjenje korišćenih metoda istraživanja i razloga naučne i društvene opravdanosti teme disertacije, očekivane praktične primene rezultata, uz ukazivanje na sistematiku rada i plan izlaganja.

U disertaciji su dominantno korišćeni sledeći metodi istraživanja: pravnodogmatski, uporednopravni i istorijskopravni. U određenoj meri, tj. kod pitanja gde je to bilo podesno (kao

npr. kontrola javnog mnjenja), korišćen je i sociološki metod, kao i analiza pojedinačnih slučajeva. Pored teorijskih razmatranja i analize inostrane i domaće sudske prakse, proučen je pravni režim opštih uslova poslovanja kroz razmatranje nacionalnih i nadnacionalnih izvora ugovornog prava, od kojih su u najvećoj meri korišćeni UNIDROIT Principi međunarodnih trgovinskih ugovora (2016), Načela evropskog ugovornog prava i Bečka konvencija o ugovorima o međunarodnoj prodaji robe.

Deo prvi (str. 21–121) posvećen je pojmu opštih uslova poslovanja (dalje: OUP). Autor se na početku bavi načelom autonomije volje, koje prepoznaje kao pravni osnov kreiranja i primene OUP, te razmatra i kritike i ograničenja autonomije volje u savremenom pravu, koja prikazuje kao opšta i posebna. Pristup određenju pojma započinje terminološkim razmatranjima, nakon čega je u fokusu razgraničenje OUP od srodnih pravnih instituta. Autor daje sopstvene kriterijume razgraničenja, te sopstveno viđenje izvora formularnog prava, kojima obuhvata opšte uslove poslovanja, tipske ugovore i atheziona ugovore. Nakon razmatranja sličnosti i razlika sa poslovnim običajima, kandidat je analizirao svojstva OUP. Kao rezultat, autor je utvrdio 14 karakteristika opštih uslova poslovanja, na osnovu kojih je izgradio tipski pojam i ponudio sopstvenu definiciju opštih uslova poslovanja. U ovom delu se suprotno stavovima većine pravnih pisaca koja je korektno izložio, autor odredio da, po njegovoj oceni, ekonomska nadmoć nije nužno neophodan uslov niti neizostavna karakteristika OUP, što nadalje argumentovano obrazlaže. Istraživanje je obuhvatilo i različite modalitete pojavnih oblika opštih uslova poslovanja i načine njihovog objavljivanja, tj. upoznavanja sa njihovom sadržinom. Analizom korena OUP i najstarijih zabeleženih izvora formularnog prava, autor ukazuje na opšte uslove koji su se 1770. godine primenjivali u trgovini svilom na berzi u Lionu, te prati razvoj OUP, utvrđujući šest uzroka njihove pojave i četiri činioca koja su doprinela njihovom razvoju i sve većem značaju i primeni u praksi.

Autor se posebno bavio opštim uslovima poslovanja kao jednim od izvora autonomnog prava međunarodne trgovine, odnosno *lex mercatoria*, kao i doprinosom OUP unifikaciji ugovornog prava. Ukazujući na određene nedostatke formalne unifikacije i određena ograničenja međunarodnih konvencija kao instrumenta unifikacije, autor ističe mogućnosti OUP za spontantnu, autonomnu unifikaciju prava. Istražujući doprinos OUP, autor izdvaja oblasti u kojima su opšti uslovi poslovanja dominantan izvor za uređenje međusobnih prava i obaveza ugovarača. Disertacija je obuhvatila i istraživanja oblasti u kojima se danas koriste i primenjuju opšti uslovi, pri čemu autor ukazuje na njihovu širinu primene i masovno korišćenje u savremenom pravnom životu.

Među konkurencijom mogućih naziva da označi subjekte koji pripremaju OUP (sastavljači, stvaraoci, tvorci, priređivači, donosioci, korisnici, primenjivači), autor se opredelio za termin kreatori, što je i obrazložio činjenicom da ovi subjekti kreiranjem sadržine OUP, istovremeno kreiraju i balans (ili disbalans) međusobnih prava i obaveza budućih ugovarača, čime konačno kreiraju i pravnu poziciju obe ugovorne strane. U ovom delu proučeni su OUP koje donose pojedinačna privredna društva, udruženja trgovaca, država, a centralno mesto je posvećeno opštim uslovima koje su sastavile međunarodne organizacije. U tom smislu, produbljeno su analizirani opšti uslovi koje su donosili Ekonomska komisija UN za Evropu i

FIDIC. Posebna pažnja je posvećena prikazivanju i razmatranju karakteristika pomenutih opštih uslova, kao i razlikama između određenih pravnih rešenja FIDIC-ovih opštih uslova i domaćeg prava, pre svega Zakona o obligacionim odnosima.

Pitanju pravne prirode, kojoj su kako domaći tako i strani autori pristupali jedinstvenim opredeljenjem za jednu od postojećih teorija, autor je, nakon prikaza postojećih stavova, samostalno pristupio na originalan način, tako što je postavio dva kriterijuma razlikovanja OUP: prema donosiocu i prema dejstvu, te pokazao njihovu različitu pravnu prirodu u statici i dinamici. Ovakav pristup i deoba OUP jedinstveni su u dosadašnjoj pravnoj dogmatici. Nakon odmeravanja argumenata za normativnu i ugovornu pravnu prirodu, autor obrazlaže iz kojih razloga, po njegovom mišljenju, preteže ugovorna pravna priroda OUP, koja je po njemu i nesporna kada su u pitanju OUP u dinamici.

U narednom poglavlju disertacije detaljno su istraženi i analizirani stavovi pravne doktrine i pozitivnopravna rešenja u uporednom pravu. Komparativna analiza je obuhvatila kako odabrane zemlje anglosaksonskog (common law) pravnog kruga – Ujedinjeno Kraljevstvo Velike Britanije i Severne Irske i Sjedinjene Američke Države, tako i niz država koje pripadaju evropskokontinentalnom pravnom krugu: Francuska, Nemačka, Austrija, Švajcarska, Italija, Holandija. Zatim su posebno razmotreni slučajevi iz sudske i arbitražne prakse u kojima su korišćeni opšti uslovi poslovanja, a u kojima je došlo do primene Konvencije UN o ugovorima o međunarodnoj prodaji robe, što je posebno korisno, imajući u vidu da Bečka konvencija ne uređuje izričito pitanje OUP ni u jednom svom članu.

Drugi deo disertacije (str. 123–251) nosi naslov „Zaključenje ugovora primenom opštih uslova poslovanja“ i posvećen je velikom broju pitanja koja je autor razmatrao u vezi sa zaključenjem ugovora primenom OUP. U skladu sa ranije predloženim razlikovanjem opštih uslova poslovanja u statici i dinamici, najpre je ukazano na različito važenje OUP pre i nakon zaključenja ugovora. Sledi detaljno ispitivanje karaktera OUP u statici – da li su oni ponuda javnosti ili poziv da se ponuda učini. Autor daje uslove čijim ispunjenjem OUP predstavljaju opštu i stalnu ponudu, odnosno sastavni deo ponude, kao i one kada su OUP opšti poziv da se učini ponuda u skladu sa njihovom sadržinom. Doprinos kandidata postoji i u poglavlju kojim razmatra odbijanje primenjivača opštih uslova poslovanja da zaključi ugovor, pri čemu najpre razmatra odbijanje uopšte: pravo na odbijanje zaključenja ugovora primenom OUP, a potom odbijanje zbog okolnosti, tehničkih mogućnosti ili statusa potencijalnog saugovarača.

Kandidat je posebnu pažnju posvetio osnovu primene OUP, načinima i tehnikama uključivanja u pojedinačni ugovor. U tom delu razmatra odvojeno: izričitu i prećutnu primenu, primenu OUP ćutanjem, automatsku (podrazumevanu) primenu OUP i poslovni običaj kao osnov primene. Sledi odgovarajuća analiza trenutka zaključenja ugovora primenom opštih uslova poslovanja, zajedno sa osobenostima zaključenja ugovora bez pregovora. Autor je svoju pažnju posvetio i pravu na odustanak od ugovora zaključenog primenom OUP i analizi opštih uslova poslovanja kao sastavnog dela ugovora. U okviru pitanja obaveznosti primene OUP, izvedena je razlika između obaveznosti primene za subjekte koji samostalno donose OUP i one subjekte koji vrše javna ovlašćenja, nakon čega razmatra odstupanje od opštih uslova poslovanja.

Imajući u vidu stanje u domaćoj teoriji, posebno je dragoceno poglavlje naslovljeno: konkurencija opštih uslova poslovanja saugovarača, jer ovom pitanju domaći pisci nisu posvećivali posebnu pažnju. Nakon što je uzorno postavio pravni problem, kolega Vukadinović istražuje različite pristupe rešavanju ovog problema u pravnoj teoriji i praksi širom sveta, te odvojeno razmatra osobenosti, prednosti i mane mogućih rešenja ovog problema koje je sistematizovao sledećim redosledom: teorija poslednje reči, teorija prve reči, teorija delimične nesaglasnosti (pravilo međusobnog isključivanja), teorija činidbe tipične za ugovor, pravično rešenje (pravilo „najbolje“ reči). Prilikom razmatranja svakog od navedenih pristupa rešenju opisanog problema, vršene su teorijske analize i istraživani efekti primene u praksi, te ukazano na izvore prava u kojima su pojedini navedeni pristupi primenjeni. Imajući u vidu da ovo pitanje nije izričito rešeno u srpskom pozitivnom zakonodavstvu, autor je istražio i rešenja u nadnacionalnim izvorima ugovornog prava, te ukazao na rešenja za koje smatra da treba biti primenjeno. Autor nije propustio ni da detaljno razmotri pitanje izmene opštih uslova poslovanja nakon zaključenja ugovora.

Primerenu pažnju kandidat je posvetio tumačenju opštih uslova poslovanja, pri čemu prikazuje pozitivnopravne odredbe kako našeg, tako i inostranih zakonodavca o tumačenju ugovora koje priprema jedna ugovorna strana, a koje se u teoriji uobičajeno sažeto naslovljavaju in dubio contra proferentem ili in dubio contra stipulatorem. Vukadinović ukazuje na šest svojevrsnih ograničenja u primeni navedenog posebnog pravila tumačenja OUP, nakon čega izvodi dva sopstvena zaključka. Završni deo ove celine autor je posvetio razmatranju autentičnog tumačenja, običajnim pravilima tumačenja, kao i sudskom tumačenju i tumačenju arbitraže.

Treći deo doktorske disertacije (str. 252–302) započinje ispitivanjem da li postoje tipične ili neke tipične klauzule OUP. Autor je nakon sprovedenog istraživanja kao (neke) tipične klauzule identifikovao sledeće: klauzule egzoneracije, klauzule o garanciji, „odbrambene“ klauzule, klauzule o neopozivosti, nepravične klauzule, kojima je posvetio naročitu pažnju. Kandidat je detaljno razmatrao i klauzule o načinu rešavanja spora, koje su sadržane u OUP, pri čemu posebno analizira arbitražne klauzule i klauzule o alternativnim načinima rešavanja sporova, u okviru kojih svoju pažnju usmerava na dva pitanja: jedno, koje se odnosi na pozivanje na OUP koji sadrže arbitražnu klauzulu i drugo, koje razmatra arbitražnu klauzulu u OUP kojima pristupa potrošač. Ovaj deo disertacije obuhvata i istraživanje klauzula o rešavanju sporova u međunarodnoj trgovini i u FIDIC–ovim opštim uslovima, nakon čega Vukadinović detaljno ukazuje na prednosti FIDIC-ovih odbora za sporove.

Četvrti deo disertacije (str. 303–359) sistematski preispituje kontrolu opštih uslova poslovanja. Nakon razmatranja razloga koji kontrolu OUP čine ne samo kao potrebu, već i kao neophodnost, autor izvodi različite vrste (oblike) kontrole primenom pet kriterijuma, te navodi razloge zbog kojih se operedelio da u daljem radu primeni podelu kontrole na: upravnu, autonomnu, kontrolu javnog mnjenja i sudsku. U okviru upravne kontrole, Vukadinović se pored inspekcijuskog nadzora i zaštite kolektivnih interesa potrošača, naročito bavi tržišnim nadzorom od strane nezavisnih ili „polunezavisnih“ državnih organa, ukazujući na prednosti skandinavskog modela potrošačkog ombudsmana, nakon čega daje preporuke kako bi se stanje moglo unaprediti u Republici Srbiji. Nakon prikaza ovlašćenja Narodne banke Srbije u okviru njenih mogućnosti

za kontrolu, korisno je nastojanje autora da objasni značaj i benefite kontrole javnog mnjenja, gde ističe značaj informisanog društva i obrazovanih potrošača, te ukazuje na načine kojima se postiže podizanje nivoa svesti kada je u pitanju zrelo stanovništvo, kao i na obrazovne programe u školama za decu i mlade. Zanimljivost ovog dela disertacije ogleda se i u delu koji je naslovljen autonomna kontrola, u kome je analizirana mogućnost kontrole samih privrednika i njihovih udruženja, pa je potom fokus stavljen na Kodeks poslovne etike i postupak pred Sudom časti. Sudskoj kontroli Vukadinović je posvetio najveću pažnju, te odvojeno analizira kontrolu pred redovnim sudom i pred ustavnim sudom. Pored proučavanja domaćeg pravnog okvira, sudske prakse naših sudova i stavova pravne teorije, autor ukazuje i na noviju stranu sudsku praksu u inostranstvu, izvodeći određene zaključke.

Nakon iscrpnog istraživanja autora, sledi samostalno izveden i oblikovan zaključak (str. 360–376), u kome je konstatovano da opšti uslovi poslovanja predstavljaju izraz ideje samoregulisanja ugovornih odnosa od strane jednog saugovarača i rezultat privatnog normiranja. Iz odgovarajuće prethodne analize, pokazano je da opšti uslovi poslovanja kao izvor regulisanja ugovornih odnosa beleže progresivan rast, kao i da se širi domen njihove primene u sve većem broju oblasti. U ovom delu autor sublimira svoje stavove i iznosi zaključke po svim pitanjima koja su razmatrana, te pokazuje da su polazne hipoteze potvrđene.

U skladu sa rezultatima uporednopravne analize do kojih je došao, autor u zaključku ističe da bi i u našem pravu bilo osnovano razmotriti mogućnost primene jedinstvenog, opšteg pravnog režima u ugovornim odnosima i to jednim zakonom za pravne poslove koji se zaključuju primenom OUP, koji bi u posebnim stavovima (istog člana) sadržao, gde je to potrebno i opravdano, specifična rešenja za trgovinske i potrošačke poslove. Autor smatra da bi bilo celishodno da posebnim pravnim režimom koji se odnosi na opšte uslove poslovanja u budućem građanskom zakoniku, bude obuhvaćeno i rešenje pitanja konkurencije OUP saugovarača. Ukazuje se da bi u Građanskom zakoniku Srbije, čije se donošenje dugo najavljuje, pitanje opštih uslova poslovanja trebalo sveobuhvatno urediti, uključujući pravna pitanja koja su otvorena i razmotrena u ovoj disertaciji, jer bi to doprinelo pravnoj sigurnosti svih subjekata na koje se oni primenjuju. Posebno se ukazuje na aktuelnost potrebe zaštite od nepravilnih ugovornih odredaba i praćenje razvoja pravila na nivou EU, kao i da aktuelno stanje pokazuje da su određene države prepoznale potrebu i primerenost jednakog nivoa pravne zaštite, kako za potrošače, tako i za druge subjekte, pri čemu uočava i u novijim radovima i u novijim reformama obligacionog prava u evropskim državama da se način pravne zaštite, primarno osmišljen za potrošače kao fizička lica, proširuje i na mala, pa čak i srednja preduzeća.

U vezi sa mogućim poremećajem pravnih pozicija ugovornih strana do kojeg može doći usled nekih tipičnih klauzula OUP, kandidat je pokazao da aktuelna rešenja pozitivnog prava današnjice, uključujući i naše pozitivno pravo, omogućavaju da se takve odredbe podvedu pod nepoštene ugovorne odredbe, koje su danas neizostavan deo materije ugovornog potrošačkog prava, ali i van toga, da postojeći tradicionalni klasični mehanizmi građanskopravne zaštite dozvoljavaju i omogućavaju da se punovažnost takvih klauzula dovede u pitanje po više osnova.

Iako je veći deo disertacije posvetio zaštiti od mogućih zloupotreba OUP, autor zaključuje da, ako se opštim uslovima poslovanja pristupa savesno, ipak su prednosti njihove upotrebe u

savremenom pravnom saobraćaju višestruke. Zato, smatra da rešenje nije u izbegavanju OUP, već u razvijanju mehanizama preventivne kontrole, pre svega kontrole javnog mnjenja i autonomne kontrole, kako bi se predupredila nepoštenu praksu ili nepoštene odredbe. Predlaže rad na obrazovanju i postizanju svesti građana, a u pogledu efikasnosti naglašava upravnu kontrolu, tj. nadzor nad tržištem kao veoma delotvoran. Zaključuje da postojeći načini kontrole OUP nisu međusobno konkurentni, već komplementarni, kao i da, od države do države, postoje različite kombinacije mehanizama kontrole OUP. Centralni uzrok problema koji nastaju u vezi sa primenom OUP prilikom zaključenja ugovora i neretko kasnijih neprijatnih iznenađenja sadržinom njihovih odredbi, autor nalazi u činjenici da saugovarači najčešće ne čitaju OUP prilikom prihvatanja njihove primene na ugovorni odnos u koji stupaju, te ukazuje na savremenu praksu postupanja prilikom pristupanja OUP koja uzrokuje opisano stanje. Zbog toga naglašava da bi ubuduće pažnju trebalo usmeriti i na detaljnije uređenje načina upoznavanja sa njihovom sadržinom.

Pored potrebe da zakonodavac propisima uredi detaljno materiju opštih uslova, autor ukazuje i na potrebu za većom didaktičkom obradom OUP tokom univerzitetskih studija prava, te da se u nastavnim programima pravnih fakulteta njima posveti posebna pažnja. Na osnovu analize trenutnog stanja i tendencija, autor ukazuje na osnovano očekivanje da će OUP i u budućnosti biti dominantan izvor prava u mnogim disciplinama.

Smatra da postojeći mehanizmi zaštite osmišljeni da ih aktivira strana koja se legitimiše kao potrošač, ne isključuju mogućnost korišćenja tradicionalnih mehanizama građanskopravne zaštite, te da, u zavisnosti od konkretnog pitanja i pozitivnopravnih rešenja, ugovornoj strani (potrošaču) može u određenim situacijama biti pravno pogodnije da koristi opšti propis koji uređuje ugovorne odnose (u nas konkretno Zakon o obligacionim odnosima) nego da se poziva na Zakon o zaštiti potrošača. Ukazuje na činjenicu da je u našoj državi trenutno isto ministarstvo zaduženo za vođenje politike i pripremu idejnih rešenja nacrtu zakona i drugih propisa koji se odnose i na trgovce i na potrošače, što može biti dovedeno u pitanje sa aspekta opravdanosti i celishodnosti takvog rešenja, jer se te dve vrste subjekta ugovornog prava u savremenom pravnom životu najčešće nalaze na suprotstavljenim pozicijama, a tokom postupaka zaštite prava i na suprotstavljenim stranama.

Konstatuje da autonomija volje, posmatrano sa aspekta opštih uslova poslovanja, ima trostruki pravni značaj: 1) za sadržinsko regulisanje ugovornog odnosa; 2) za izradu opštih uslova poslovanja; 3) za izbor određenih OUP za konkretni ugovorni odnos. Iako je pokazao da temelj nastanka i osnov primene OUP jeste u načelu autonomije volje, autor ističe da oni nisu instrument za nesputano nametanje volje jedne ugovorne strane, jer da postoje brojni i različiti pravni instituti koji mogu ograničiti (do isključenja) njihovu primenu, onda kada je to opravdano i utemeljeno. Iako se posmatraju kao izraz načela autonomije volje koja predstavlja pravni osnov i izvoriste nastanka i primene OUP, disertacija je pokazala da OUP nisu neograničeni izraz načela autonomije volje i slobode ugovaranja, već preventivnim i kada je potrebno reaktivnim mehanizmima kontrole OUP i nekih tipičnih klauzula koje sadrže, predstavljaju spoj, most i ravnotežu i nalaze se na sredini vage između načela savesnosti i poštenja, pravičnosti, zabrane

zloupotrebe prava, ravnopravnosti ugovornih strana sa jedne, i autonomije volje i slobode ugovaranja, sa druge strane.

Spisak literature i korišćenih izvora pokazuje da je u disertaciji korišćena veoma obimna i dobro odabrana pravna literatura i pravni izvori, te spisak ukupno obuhvata 419 referenci, pri čemu je važno napomenuti da spisak korišćene literature čine samo ona dela koja je autor direktno citirao. Detaljnije, korišćena građa pravnih tekstova obuhvata 129 korišćenih monografija i udžbenika i 115 citiranih članaka, priloga u zbornicima i referata izloženih na konferencijama. Podjednako su zastupljeni i strani i domaći autori, pri čemu je autor obuhvatio sve domaće izvore relevantne za temu istraživanja i važnije novije inostrane izvore. Pored navedenog, kandidat je u radu koristio i komentare zakona, stručne enciklopedije, mnogobrojne domaće i strane propise, istraživanja, analize, mišljenja, zbornike slučajeva, opšte uslove poslovanja, sudske odluke različitih sudova, slučajeve iz strane sudske i arbitražne prakse, slučajeve pred Evropskim sudom pravde.

3. MIŠLJENJE I OCENA

Doktorska disertacija kandidata Slobodana Vukadinovića, pod nazivom „Opšti uslovi poslovanja u obligacionom i međunarodnom trgovinskom pravu: pojam, zaključenje, tipične klauzule i kontrola“ predstavlja originalan, sveobuhvatan i sistematičan naučni rad. Disertacija pokazuje da je nastala kao rezultat ozbiljnog, celovitog, samostalnog naučnog istraživanja i predanog rada, uz korektno citiranje relevantnih izvora. Temelji se na savremenim stranim i domaćim naučnim dostignućima, na osnovu kojih je autor načinio sopstvene iskorake i dao određeni doprinos razvoju domaće pravne nauke, odnosno uže u domenu građanskog prava. Stavovi autora su utemeljeni i dobro obrazloženi i predstavljaju rezultat promišljanja i odmeravanja argumenata. Disertacija je napisana jasnim i razumljivim stilom pisanja, povezana je u logičnu celinu, koju odlikuje visoka pravnička preciznost u izražavanju.

Komisija je mišljenja da je kandidat odabrao vrlo aktuelnu, kompleksnu i izazovnu pravnu temu, koja nije dovoljno istražena u domaćoj pravnoj nauci, a posebno nije na ovakav način. Navedeno govori o smelom zahvatu, što je za pohvalu. Još u prethodnim razmatranjima, autor je jasno i precizno odredio i prepoznao relevantna pravna pitanja, koja je kasnije u tekstu disertacije adekvatno razmotrio i ponudio odgovore. Pravilnom primenom naučnih metoda i uzornim korišćenjem naučne aparature, kandidat je obradio više naučno relevantnih pravnih problema koje je samostalno postavio i otvorio, a koji se neposredno odnose na temu disertacije.

Nakon što se sadržina disertacije uporedi sa ciljevima i zadacima istraživanja koji su postavljeni predlogom projekta doktorske disertacije, a koji su ukratko izloženi i u prethodnim razmatranjima, zaključuje se da je disertacija naučno osnovana, te da je ostvarila zadati cilj i uspešno odgovorila postavljenim naučnoistraživačkim zadacima. Disertacija sadrži ne samo razmatranja teorijskih stavova i analize važećeg domaćeg i stranog zakonodavstva, već i sudsku praksu, uključujući inostrane sudske odluke novijeg datuma koje su od značaja za opšte uslove

poslovanja. Sadržina disertacije svedoči o sposobnosti kandidata da naučno obradi kompleksnu temu, kao i da izgradi sopstvene stavove, stvarajući zaokruženu i koherentnu celinu.

U disertaciji se uočava da autor na više mesta naglašava važnost vrednosti kao što su pravda i moral. Ukazuje na pravna sredstva i mehanizme koji mogu sprečiti zloupotrebu klauzula opštih uslova poslovanja na štetu strane koja nije učestvovala u njihovom kreiranju, pri čemu se uočava osećaj kandidata za pravičnost, izbalansiranost pravnih pozicija ugovornih strana i ugovornu ravnotežu.

Disertacija pokazuje da se kandidat vešto snalazi u raznovrsnoj materiji i da odlično poznaje čitave oblasti koje tema zahvata: građansko, obligaciono i međunarodno trgovinsko pravo, kao i teoriju privatnog prava. Sadržina doktorske disertacije upućuje na zaključak da kandidat ume da iznese argumente u prilog stavova koje je zauzeo, da je na naučno zasnovan način došao do relevantnih rezultata istraživanja, koji imaju i informativni i sistematizacijski i praktični značaj. Komisija je mišljenja da je kandidat primenom metoda navedenih u prethodnim razmatranjima, u svemu potvrdio polazne hipoteze. Disertaciju odlikuje i veliki broj fusnota, koje pri tom nisu samo upućujuće, već su takve da je u njima povremeno sadržano i teorijsko ili uporednopravno razmatranje, koje je jednakog nivoa obrade kao i osnovni tekst.

Brojna pravna pitanja koja je autor otvorio, kao i sam odabir teme, pokazuju da se kandidat nije libio da se uhvati u koštac sa složenim pitanjima, da argumentovano polemiše, čak i delimično ospori određena dosadašnja stanovišta i da određenim pitanjima pristupi na način koji se razlikuje od onog koji je do sada primenjen, pri čemu je po više pitanja dao originalni naučni doprinos nauci građanskog prava.

Naučni doprinos se uočava najpre u domenu pravne teorije, što se naročito odnosi na: utvrđenje karakteristika OUP, određenje pojma i definicije, razgraničenje opštih uslova poslovanja od srodnih pravnih instituta, određenje pravne prirode opštih uslova poslovanja. Originalni naučni doprinos se ogleda i u sopstvenoj teorijskoj konstrukciji o opštim uslovima poslovanja u statici i dinamici, te obrazloženju njihovog različitog važenja u statici i dinamici. U tom smislu disertaciju odlukuje i inovativnost.

Izloženi stavovi kandidata trasiraju put ka mogućim daljim i novim istraživanjima, te najavljuju da se može očekivati i nastavak produbljenog bavljenja kandidata ovom temom, što Komisija kandidatu i preporučuje.

4. ZAKLJUČAK I PREDLOG

Sve izneto u ovom izveštaju pokazuje da je doktorska disertacija kandidata Vukadinovića naučno zasnovana, da predstavlja metodološki ispravan i utemeljen originalan naučnoistraživački rad, kojim je ostvaren samostalan doprinos razvoju naučne misli u Srbiji u oblasti građanskog, posebno ugovornog prava. Prema mišljenju Komisije, ova disertacija ispunjava sve zakonske, statutarne i tradicionalne naučne, akademske i etičke standarde za izradu doktorske disertacije u oblasti pravih nauka.

U skladu sa navedenim, Komisija je jednoglasno utvrdila da je doktorska disertacija kandidata *Slobodana Vukadinovića*, pod nazivom „*Opšti uslovi poslovanja u obligacionom i*

međunarodnom trgovinskom pravu: pojam, zaključenje, tipične klauzule i kontrola“ podobna za javnu odbranu, te sa velikim zadovoljstvom predlaže Veću za postdiplomske studije Pravnog fakulteta Univerziteta Union u Beogradu da usvoji ovaj pozitivan izveštaj, a Senatu Univerziteta Union u Beogradu da donese odluku o odobrenju javne odbrane doktorske disertacije.

Beograd, 02.08.2019.

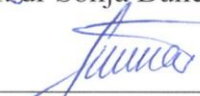
Članovi Komisije:

Prof. dr dr h.c. Vladimir V. Vodinec

Prof. dr Sonja Bunčić

Prof. dr Katarina Ivančević

Prof. dr Zdravko Petrović

Doc. dr Katarina Jovičić